

14. Центральный государственный исторический архив Украины, г. Киев. – Ф. 1807 : Острогжская провинциальная канцелярия, оп. 1, д. 287.

15. Bartlett R. P. Human Capital. The Settlement of Foreigners in Russia. 1762-1804 / R. P. Bartlett. – Cambridge : Cambridge University Press, 2008. – 158 p.

16. Stumpp K. Geschichte der einsamen deutschen Bauernkolonie Riebendorf in Zentralrussland / K. Stumpp // Heimatbuch der Deutschen aus Russland. – 1958. – S. 35–46.

Надійшла до редколегії 13.12.2012

УДК 94(477.72)(=113.6)–054.62»17/19»

С. В. Чирук

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ДИНАМІКА НАРОДЖУВАНOSTІ ТА СМЕРТНОСТІ У СТАРОШВЕДСЬКІЙ КОЛОНІЇ (КІНЕЦЬ XVIII – ПОЧАТОК XX ст.)

Описано спосіб відновлення динаміки первинних демографічних даних для сільських поселених пунктів у достатистичну епоху. Обґрунтовано його репрезентативність. З критичної точки зору проаналізовано джерела, що містять демографічну інформацію щодо Старошведської колонії. На основі поєднання обчислених та архівних даних проаналізовано народжуваність та смертність у Старошведській колонії за період 1784–1914 рр.

Ключові слова: демографічний перехід, абсолютні демографічні показники, кистер, пастор, колонія, народжуваність, смертність.

Описан способ возобновления динамики первичных демографических данных для сельских населённых пунктов в достатистическую эпоху. С критической точки зрения проанализированы источники, включающие демографическую информацию по Старошведской колонии. На основе объединения вычисленных и архивных данных проанализирована рождаемость и смертность в Старошведской колонии за период 1784–1914 гг.

Ключевые слова: демографический переход, абсолютные демографические показатели, кистер, пастор, колония, рождаемость, смертность.

A way to restore the original dynamics of demographic data for villages during prestatistical era are described. Its representativeness is substantiated.

Criticism sources containing demographic information on Gammalsvenskby colony is done. Based on a combination of computing and archival data fertility and mortality in the Gammalsvenskby colony for the period 1784–1914 years are analyzed.

Keywords: demographic transition, absolute numbers, küster, pastor of the colony, births, deaths.

Beschrieben wird die Art und Weise der Wiederaufnahme der Dynamik primärer demographischer Daten für ländliche Siedlungen aus der vorstatistischen Epoche. Bewertet werden Quellen, die demographische Informationen über die Kolonie Alt-Schwedendorf enthalten. Auf der Grundlage von berechneten und Archivdaten wird die Geburten- und die Sterblichkeitsrate der Kolonie Alt-Schwedendorf für die Periode 1784–1914 analysiert.

Schlüsselbegriffe: demographischer Übergang, absolute demographische Kennziffern, Küster, Pastor, Kolonie, Geburtenziffer, Sterblichkeit.

Розвиток будь-якого регіону завжди тісно пов'язаний із його населенням. При цьому завжди можуть існувати певні локальні особливості. З огляду на це, аналіз демографічного розвитку окремих населених пунктів Наддніпрянської України може допомогти краще зрозуміти найрізноманітніші аспекти історії краю.

Період кінця XVIII – початку XX ст. цікавий тим, що, з одного боку, саме у цей час відбувався активний приток населення в регіон, а з іншого – цей період включає в себе початок демографічного переходу. Дослідження динаміки демографічних показників в окремо взятому населеному пункті дозволить побачити яким чином ці процеси відбувалися на мікрорівні, дасть змогу краще охарактеризувати край протягом зазначеного періоду.

Великий потенціал для такого дослідження становить колонія Старошведська¹, по якій на сьогоднішній день збереглася значна кількість документів номінативного та статистичного характеру. Завдяки їх поєднанню можна відтворити динаміку демографічних процесів у селищі протягом значного часового інтервалу.

Мстою статті є аналіз динаміки основних демографічних показників – народжуваності та смертності у Старошведській колонії з 1784 по 1914 рік. При цьому поставлені такі завдання: 1) пояснити методику обчислення даних, 2) охарактеризувати достовірність результатів, 3) виявити абсолютні демографічні показники народжуваності, смертності, загальної чисельності населення, 4) стандартизу-

¹ Сучасне с. Зміївка, Бериславський р-н. Херсонської обл.

вати дані шляхом обчислення загальних коефіцієнтів, 5) проаналізувати сезонність народжуваності та смертності, 6) дати аналіз отриманих показників.

До окремих аспектів демографії Старошведського звертали-ся Г. Писаревський [26], А. Скальковський [31], К. Руссвурм [4], О. Лойт [24], І. М. Кулинич [23], С. Й. Бобилева [9], Ю. Г. Малицька [25], В. Дизендорф [25], О. Ю. Коник [22].

Документальною базою дослідження слугували: метрична книга Старошведської колонії (1784–1788 рр.) [2], метричні книги приходу Йозефсталь (1833–1860) [29], Старошведського приходу (1861–1885) [30] та (1899–1914 рр.) [20], рукописні копії посімсйних списків та книг народжених та охрещених (1892–1906 рр.) [3; 7], посімсйні списки та статистичні відомості Контори опіки над іноземними колоністами [5; 16; 17; 18; 19], матеріали ІХ ревізії [14].

Обов'язковою передумовою будь-якого демографічного дослідження є наявність первинних даних – абсолютних демографічних показників. Серед них: дані загальної чисельності населення на конкретний рік, кількість народжених та померлих, відомості про статеву-вікову структуру населення [10, с.123] (див. дод. А).

Розглянемо застосовані методи та пов'язані з ними проблеми.

У достатистичну епоху² інформація про демографічні події не була представлена в єдиному вигляді, та при співставленні джерел вона підлягає обчисленню. При знанні показників народжуваності та смертності за тривалий період, а також кількості населення хоча б за один рік, виходячи з даних природного приросту, можна обчислити загальну кількість населення за весь період. Однак ці дані завжди будуть містити похибку, зумовлену двома причинами: а) під час проведення таких обрахунків ми завжди виходимо з гіпотези про те, що збільшення та зменшення населення залежали тільки від природних факторів (тобто заперечуємо наявність міграцій, що, у принципі, неможливо); б) дослідниками неодноразово зазначалася недоресстрація смертності у метричних книгах [8, с.73–74]. Таким чином, можна казати лише про приблизні, а не точні дані. Та оскільки міграції у достатистичну епоху не були широко розповсюдженими, отримані таким чином дані можна вважати задовільними.

Інформація обчислювалася так: загальна чисельність обраховуванася як сума наявної кількості осіб у відповідних точках (архівні дані)

² У межах Російської імперії – до Першого загальноросійського перепису населення 1897 р.

та природного приросту (різниця народжуваності та смертності) у випадку висхідного руху по лінії часу, та як різниця цих показників – у випадку низхідного руху. На відрізку, де були відсутні дані щодо смертності, остання розраховувалася як різниця середнього значення природного приросту (між відправними точками) та наявних даних щодо народжуваності.

Інша проблема полягає в тому, що навіть при співставленні і обчисленні даних між ними залишаються значні лакуни, що пояснюється відсутністю документів. Таким чином, маємо три групи даних, які можна віднести до початку, середини та кінця досліджуваного періоду: 1) 1784–1804 рр. [2]; 2) 1833–1885 рр. [3; 29; 30]; 3) 1892–1914 рр. [7; 20], загалом – 96 років³ із лакунами відповідно – 29 та 7 років. Інформативний потенціал джерел також відрізняється.

Так, документи Вісбю Ландсархіву (Visby Landsarkiv)⁴ містять копії з метричних книг Старошведського за період з 1892 по 1906 р. [7], проте, у них наявна інформація лише щодо народжених та охрещених. При співставленні цих матеріалів із метричними книгами Старошведського приходу [20] – показники шведських документів є нижчими. Це можна пояснити тим, що копії з метричних книг, найімовірніше, були зроблені пастором Старошведського – Крістфером Гогасом у 1929 р. напередодні рееміграції і містили інформацію лише щодо тих людей, які виїхали з поселення до Швеції, тоді як частина мешканців залишилася на території України [22]. Виходячи з того, що емігрувала більшість мешканців, матеріали можна взяти до уваги, хоча й перевага має надаватися матеріалам ДАХО, як більш достовірним⁵.

Окремо слід розглянути питання достовірності даних першої метричної книги колонії [2] та великої смертності серед шведів під час переселення та протягом перших років життя у колонії, яке є чи не найбільш дискусійним в історіографії колонії [1; 9; 21; 23; 24; 25; 31].

Сутність дискусії полягає в тому, що з документів незрозуміло, яка кількість шведів виїхала з о. Дагьо, скільки людей дісталася міс-

³ Дані за 1808 рік були отримані зі статистичних відомостей.

⁴ Обласний архів у місті Вісбю, о. Готланд, Швеція. Всі шведські архіви є єдиною структурою – Шведським королівським архівом (Svensk Riksarkiv), структурними підрозділами якої є ландсархіви (Landsarkiv) – архіви окремих зсмьє – еквівалент українських обласних архівів.

⁵ Окрім 1899 р., оскільки серед матеріалів ДАХО існує лакуна в 3 роки (документи наявні за 1899 р. та з 1903 по 1914 рік). Для того щоб уникнути викривлення тенденції, для 1899 р. взято матеріали Visby Landsarkiv.

ця призначення, скільки померло у перші роки і що послужило цьому причиною, оскільки дані різних джерел наводять різні цифри. Вважається, що від 935 до 1207 чол. полишили острів у 1781 р., 880 із них дісталися зимівника у Ренетилівці (епідемія віспи) і від 535 до 484 – місця призначення. На 1783 р. чисельність населення начебто становила близько 150 чол.

Велику смертність автори пов'язували зі зміною клімату, важкою працею [21; 31; 25], несприятливими умовами переселення, віковим складом переселенців [25]. Виходячи з цих даних, смертність приблизно становила: з 1781 на 1782 рр. – 43,8 %, з 1782 на 1783 рр. – 72 %, з 1783 на 1784 рр. – 28 %⁶. При цьому з 1784 на 1785 рр. смертність становила вже 2,7 % (!) і не надто зростала протягом подальших років (з 1785 на 1786 рр. – 4,5 %; з 1786 на 1787 рр. – 2,5 % тощо). Такий рівень смертності можна порівняти хіба що з епідемією чуми в Москві у 1654 р., під час якої померло, за припущеннями, близько 58 %⁷ [11, с. 59]. Отже, смертність могла бути викликана тільки епідемією, при чому хворобою, яка за своєю убивчою силою⁸ [33, с. 553–580] могла бути тільки чумою. У 1783 р. бубонна чума дійсно була зафіксована у Херсоні, де навіть діяла спеціальна лікарня, а в 1784 р. – у Кременчуці, де померло від 1/3 до 1/4 загальної чисельності людей. У 1786 р. чуму було зафіксовано в Одесі [11, с.156].

Однак існує декілька зауважень: 1) дивує той факт, що велика смертність спостерігалася серед шведів ще на шляху до свого місця призначення⁹; 2) перепад у смертності є надто великим; 3) О. Лойт зазначає, що серед померлих у 1782–1783 рр. у Старошведському 124 людини померли від чуми [24, с.113], тоді як у зробленій ним публікації джерел жодного разу не згадується слово *pestis* (чума, лат.), натомість наведена ним у статті цифра ідентифікується з хворобою під назвою *lifsjuka* (діарся, швед.) [2, с.149–157]. Ситуація усклад-

⁶ Від загальної чисельності населення.

⁷ У даному випадку доцільно використовувати %, а не ‰, оскільки апаляється не інтенсивність смертності, а убивча сила хвороб.

⁸ У різних хвороб існують різні порогові межі убивчої сили, перевищити які вони не здатні навіть за природних умов протікання (тобто без застосування дієвих засобів лікування). У чуми поріг смертності в XVIII – початку XIX ст. дорівнював 80 % хворих.

⁹ Якщо серед них була чума або інша «заразна хвороба» (віспа, якою хворіли колоністи під час переселення такою не вважалася), їх мали залипити на карантині. Наприкінці XVIII ст. вони вже давно і широко застосовувалися в Російській імперії.

постється також тим, що в публікації порушено структуру джерела, зроблено переклад шведською записів латиною тощо. При цьому оригінал документа зник, а отже, доводиться покладатися лише на дані О. Лойта, які неможливо перевірити; 4) перший пастор колонії – Йоганн Адольф Європеус приїхав до Старошведського з Фінляндії тільки у 1784 р., що зафіксовано джерелами [15], отже, незрозуміло, хто робив записи за 1782–1783 рр. У тому ж випадку, якщо їх робив І. А. Європеус, то він робив їх постфактум, зі слів мешканців, що знижує їх інформативність, особливо у питанні причин смертності; 5). О. Лойт зазначає, що дані щодо смертності під час переселення не збереглися, а, можливо, ніколи і не велися [2, с.108]. Дані про смертність у цьому випадку він робить на основі різниці чисельності [2, с.108–109]. Але чи була зумовлена відсутність шведів тільки смертністю, а не механічним відтоком? Контроль за поселенцями до 1800 р.¹⁰ був слабким. Це підтверджує спроба підселити до колонії 30 шведських військовополонених, з яких жити в колонії залишилося тільки двоє, інші ж «або померли, або втскли» [21, с. 348]. Тобто частина мешканців у перші ж роки могла покинути колонію і влитися до складу мешканців великих міст, наприклад, Херсона.

Виходячи з вищенаведених фактів можемо прийти до висновку, що, по-перше, є сумніви щодо достовірності даних за 1782–1783 рр., по-друге, навіть якщо у поселенні у цей час вирувала чума (що найімовірніше), ці дані показують шалений екстремум, який унеможливило будь-які порівняння із подальшими роками. Отже, для проведення аналізу динаміки демографічних показників ці цифри необхідно відкинути.

За розглянутий період (1784–1914) загальний коефіцієнт народжуваності у Старошведському становив 44,36 ‰, загальний коефіцієнт смертності 24,46 ‰, загальний коефіцієнт природного приросту 20,85 ‰, темп росту населення склав 84,4 %. Тобто народжуваність загалом перевищувала смертність майже вдвічі. Ці дані свідчать про традиційний тип відтворення населення, який характеризується високою народжуваністю [12, с. 100–110], відносно низькою смертністю [12, с. 57–65] та досить низькою середньою тривалістю життя [12, с. 69–72].

¹⁰ Час утворення Контори опіки над новоросійськими іноземними поселенцями.

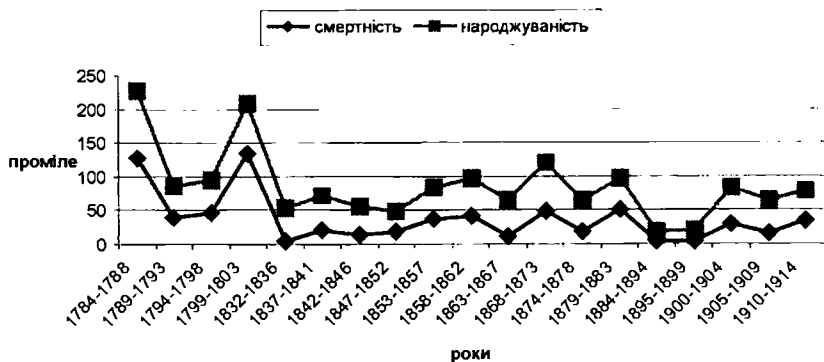

Рис. 1. Динаміка народжуваності та смертності
Старошведське 1784–1914 рр.

Ми можемо порівняти дані по Старошведському із даними європейської частини Російської імперії за період 1897–1913 рр.¹¹ По 50 губерніях Російської імперії коефіцієнт народжуваності становив 19,04 ‰, загальний коефіцієнт смертності 12,21 ‰, загальний коефіцієнт природного приросту 18,74 ‰. У Старошведському за цей же проміжок часу загальний коефіцієнт народжуваності становив 47,39 ‰, загальний коефіцієнт смертності 23,9 ‰, загальний коефіцієнт природного приросту 23,35 ‰. Тобто наприкінці XIX – на початку XX ст. у європейській частині Російської імперії в цілому вже розпочався процес демографічного переходу, який характеризувався більш низькою народжуваністю та смертністю, тоді як у Старошведському продовжував домінувати традиційний тип відтворення. Останнє забезпечувало збільшення населення, але у цей час вже міг негативно впливати на його економічний стан [12, с. 56].

Пояснити таке відставання можна динамічними темпами модернізації у цей період, збільшенням населення міст, що проявилось у

¹¹ Обрахунки по Російській імперії зроблено на основі табличних даних «Естественное движение населения 50 губерний Европейской России по годам за 1861–1913 гг.», опублікованих у книзі А. Г. Рашина. Население России за 100 лет (1811–1913 гг.). – М., 1956. – С. 156; дані щодо загальної чисельності населення: таблиця «Прирост населения Российской империи (без Финляндии) за 1905–1913 гг.» зі статті Р. И. Сифмана «Динамика численности населения России за 1897–1914 гг.» (дані також відображають тільки 50 губерній європейської частини).

домінуванні чисельності міського населення над сільським. У цей час у містах значно покращувався санітарний стан та медичне обслуговування, зменшилася людність родин (у місті було невидібно мати багато дітей), тоді як у сільській місцевості ці зміни були менш відчутними, у тому числі і в Старошведському.

З кінця XVIII до початку XX ст. у Старошведському прослідковувалось кілька сплесків смертності (окрім екстремальної смертності 1782–1783 рр.): 1788 р.; 1803 р.; 1856 р.; 1859 р.; 1868–1873 р.; 1883 р.; 1900–1904 рр. (див. рис. 1). Причини великої смертності за 1788 та 1803 рр., на жаль, неможливо ідентифікувати (квітень 1788 р. – дитяча смертність від невідомої лихоманки; причини смертності за 1803 р. відсутні). Смертність у 1856 р. співвідноситься із епідемією тифу, яка тривала із січня по травень і вразила виключно доросле населення (найімовірніше, була наслідком Кримської війни); червень – серпень 1859 р. – епідемія кору, яка вразила виключно дітей, 1868–1873 рр. – висока смертність серед немовлят від невідомої дитячої хвороби (судоми), а також смертність від хвороб нирок, у 1883 р. помітна велика смертність від першої лихоманки, яку, знову ж таки, можна співвіднести із висипним тифом¹² [11, с. 316], 1900–1904 рр. – епідемія скарлатини серед дітей та високі показники смертності від запалення легень серед дорослих.

Основними причинами смертності були: 1) повітряно-крапельні інфекції; 2) кишкові інфекції; 3) туберкульоз (див. рис. 2).

Дитяча смертність домінувала над дорослою смертністю, чоловіча – над жіночою (розподіл практично без змін зберігався протягом всіх трьох періодів – коливання 1 %).

Смертність підвищувалася у зимовий та осінньо-весняний періоди і зменшувалася влітку (що також спостерігалось протягом всіх періодів) та підтверджує факт високої смертності від новітньо-крапельних інфекцій. При цьому дитяча смертність влітку, навпаки, зростала. Це може свідчити про значну смертність дітей від кишкових інфекцій [6, с. 283–284], яка, проте, не ідентифікується у джерелах, оскільки основною причиною смерті серед немовлят у метричних книгах значилися судоми.

¹² Про це також свідчать симптоми (враження ЦНС), сезонність захворювання та чутливість до статевих ознак (як і від тифу, від нервової лихоманки значно менше страждають жінки), перевірені автором на більшій вибірці прихода Грунау.

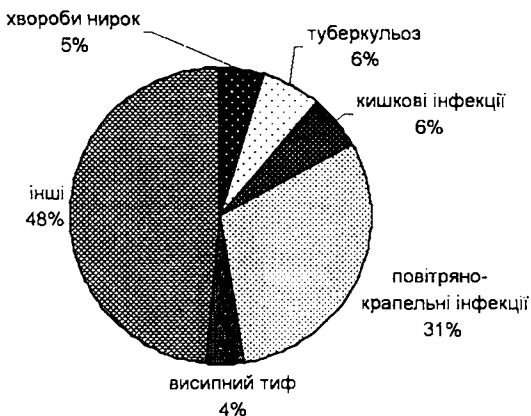

Рис. 2. Розподіл смертності за типами захворювань

Велика смертність дітей влітку була пов'язана із сільськогосподарським циклом, адже у літні місяці немовлят віднімали від грудей, щоби жінки могли працювати в полі. Ця практика була загальноприйнятною у Російській імперії у XIX ст. [34] і Старошведське не було винятком. В середньому, за розглянутий період показник дитячої смертності (до 1 року) дорівнював 154,8 ‰.

Народжуваність, як і смертність, домінувала протягом осінньо-зимового періоду, що також пояснювалося сільськогосподарським циклом.

Народжуваність та смертність у Старошведському впродовж XIX ст. відповідали загальноросійським показникам, що, у тому числі, підтверджує репрезентативність обраного способу відтворення основних демографічних показників у традиційному суспільстві. Розходження намітилося наприкінці XIX – на початку XX ст., що свідчило про відставання санітарних умов у сільській місцевості та більшу інерцію традицій народжуваності.

Бібліографічні посилання

1. Hedman J. Historien om Gammalsvenskby och svenskarna i Ukraina. / J. Hedman, L. Ahlander. – Stockholm. : Norstedt, 2003. – 479 s.
2. Loit A. Gammalsvenskbydokument / A. Loit, N. Tiberg. – Uppsala : Lundequistska bokh, 1958. – 236 s.
3. Riksarkivet. Visby Landsarkiv (далі – ViLA) Referens code: SE/ViLA/23094/4.

4. Russwurm C. Eibofolke oder die Schweden an den Küsten Ebstlands und auf der Insel Runö / C. Russwurm. – Reval. – 1885. – 375 s.

5. *Stumpp C.* Alt-Schwedendorf. Revisionliste 1816 / Die Auswanderung aus Deutschland nach Rußland in den Jahren 1763 bis 1862. – Leipzig, 1993. – S. 811–813.

6. *Van Poppel F.* Religious differentials in infant and child mortality in Holland, 1855–1912 / F. Van Poppel, J. Schellekens, A. C. Liefbroer // *Population Studies*. – 2002. – № 56. – P. 277–289.

7. ViLA. Referens code: SE/ViLA/23094/5.

8. *Антонов Д.* Метрические книги России XVIII – начало XX века. / Д. Н. Антонов, И. А. Антонова. – М., 2006. – 385 с.

9. *Бобылева С. И.* Шведы Украины и государственная власть / С. И. Бобылева // *Вопросы германской истории : сб. науч. трудов / отв. ред. С. И. Бобылева*. – Днепропетровск, 2008. – С. 247–268.

10. *Борисов В. А.* Демография : учебник для вузов / В. А. Борисов. – М., 2003. – 344 с.

11. *Васильев К. Г.* История эпидемий в России. Материалы и очерки / К. Г. Васильев, А. Е. Сегал. – М., 1960. – 400 с.

12. *Вишневский А. Г.* Демографическая революция / А. Г. Вишневский // *Избранные демографические труды*. – М. : Паука, 2005. – 214 с.

13. *Вишневский А. Г.* Демографическая революция / А. Г. Вишневский // *Вопросы философии*. – 1973. – № 2. – С. 53–64.

14. Девятая ревизия. Исследование о числе жителей в России в 1851 г. – СПб., 1857. – 298 с.

15. Державний архів Дніпропетровської області (далі – ДАДО). – Ф. 134, оп. 1, спр. № 4.

16. ДАДО. – Ф. 134, оп. 1, спр. 55.

17. ДАДО. – Ф. 134, оп. 1, спр. 193.

18. ДАДО. – Ф. 134, оп. 1, спр. 308.

19. ДАДО. – Ф. 134, оп. 1, спр. 27.

20. Державний архів Херсонської області. – Ф. 323, оп. 1, спр. 1; 2; 3.

21. *Клаус А.* Напи колонии. Опыт и материалы по истории и статистике иностранной колонизации в России / А. Клаус. – СПб., 1896. – Вып. 1. – 455 с.

22. *Коник О. Ю.* Реєміграція шведського населення Херсонського округу в 1929 р. за документами Державного архіву Херсонської області / О. Ю. Коник // *Південний архів*. – Вып. 9. – Херсон, 2002. – С. 60–62.

23. *Кулинич І. М.* Як і коли з'явилися шведські колонії в Південній Україні / І. М. Кулинич // *Український історичний журнал*. – 1995. – № 1. – С. 118–121.

24. *Лойт А.* Переселение шведов из Эстонии на Украину в конце XVIII века / А. Лойт // *Скандинавский сборник*. – Т. 32. – Таллин, 1988. – С. 104–116.

25. *Малицька Ю. Г.* Акліматизація шведських мігрантів на півдні Російської імперії / Ю. Г. Малицька // *Грані*. – 2010. – № 1. – С. 12–14.

26. Немецкие населенные пункты в Российской империи: География и население: справочник / сост. В. Ф. Дизендорф. – М., 2006. – 664 с.

27. Писаревский Г. Переселение шведов с острова Даго в Новороссийский край / Г. Писаревский // Из истории иностранной колонизации в России в XVIII веке (по неизданным архивным документам). – М., 1909. – С. 221–226.

28. Рашин А. Г. Население России за 100 лет (1811–1913 гг.) / А. Г. Рашин. – М., 1956. – 352 с.

29. Российский государственный исторический архив (далее – РГИА). – Ф. 828, оп.14, спр. 2, 5 А; 10; 13; 16; 18; 22; 25; 30; 34; 38; 40; 44; 48; 50; 54; 59; 63; 71; 78; 79; 84; 87; 92; 96; 98; 107.

30. РГИА. – Ф. 828, оп. 14, спр. 118, 124, 129, 134, 143, 148, 152, 158, 162, 174, 176, 182, 194, 200, 201, 210, 216, 223, 232, 241, 247, 255, 263, 272.

31. Сифман Р. И. Динамика численности населения России за 1897–1914 гг. / Р. И. Сифман / Брачность, рождаемость и смертность в России и в СССР. – М., 1977. – С. 62–82.

32. Скальковский А. Опыт статистического описания Новороссийского края / А. Скальковский. – Одесса, 1850. – Ч. 1. – 386 с.

33. Уиппль Дж. Ч. Основы демографической и санитарной статистики / Дж. Ч. Уиппль, С. А. Новосельский. – М., 1929. – 685 с.

34. Хок С. Л. Голод, болезни и структуры смертности в приходе Борщевка, Россия, 1830–1912 / С. Л. Хок // Социально-демографическая история России XIX – XX вв. Современные методы исследования: матер. науч. конф. (апрель 1998 г.). – Тамбов, 1999. – С. 3–29.

Додаток А

Таблиця 1

Демографічні показники Старошведської колонії 1784–1914 рр.

Рік	Кількість народжених	Кількість померлих	Загальна чисельність населення	Загальний коефіцієнт народжуваності, ‰	Загальний коефіцієнт смертності, ‰	Коефіцієнт дитячої смертності, ‰ ¹	Загальний коефіцієнт природного приросту, ‰
1784	5	3	108	46,3	27,78	571,43	18,52
1785	9	5	112	80,36	44,64	333,33	35,71
1786	11	3	120	91,67	25		66,67
1787	5	12	113	44,25	106,19		-61,95

¹ Смертність дітей у віці до 1 року включно. Обраховано лише для тих років, за які наявні відомості щодо вікового розподілу смертності.

Продовження табл. 1

Рік	Кількість народжених	Кількість померлих	Загальна чисельність населення	Загальний коефіцієнт народжуваності, ‰	Загальний коефіцієнт смертності, ‰	Коефіцієнт дитячої смертності, ‰ ¹	Загальний коефіцієнт природного приросту, ‰
1788	11	14	110	100	127,27		-27,27
1789	5	2	113	44,25	17,7		26,55
1790	5	1	117	42,74	8,55		34,19
1791	8	1	124	64,52	8,07		56,45
1792	5	2	127	39,37	15,75		23,62
1793	6	5	130	46,15	38,46		7,69
1794	9	5	131	68,7	38,17		30,53
1795	5	4	135	37,04	29,63		7,41
1796	12	5	136	88,24	36,76		51,47
1797	10	5	143	69,93	34,97		34,97
1798	7	7	148	47,3	47,3		0
1799	7	5	148	47,3	33,78		13,51
1800	10	8	150	66,67	53,33		13,33
1801	11	11	152	72,37	72,37		0
1802	4	7	152	26,32	46,05		-19,74
1803	11	20	149	73,83	134,23		-60,40
1804	9	6	140	64,3	42,86		21,43
1808	6	2	181	33,15	11,05		22,1
1833	6	6	201	29,85	29,85	642,86	0.
1834	4	5	200	20	25	0	-5
1835	4	4	200	20	20	0	0
1836	10	1	209	47,85	4,79	0	43,06
1837	9	0	218	41,28	0	0	41,28
1838	17	4	231	73,59	17,32	0	56,28
1839	5	3	233	21,46	12,88	103,45	8,58
1840	12	4	241	49,79	16,6	236,84	33,2
1841	13	5	249	52,21	20,08	96,77	32,13
1842	9	3	255	35,29	11,77	103,45	23,53
1843	10	3	262	38,17	11,45	125	26,72
1844	7	6	263	26,62	22,81	96,77	3,8
1845	12	11	264	45,46	41,67	0	3,79

Продовження табл. 1

Рік	Кількість народжених	Кількість померлих	Загальна чисельність населення	Загальний коефіцієнт народжуваності, ‰	Загальний коефіцієнт смертності, ‰	Коефіцієнт дитячої смертності, ‰ ¹	Загальний коефіцієнт природного приросту, ‰
1846	11	4	271	40,59	14,76	0	25,83
1847	8	3	276	28,99	10,87	0	18,12
1848	13	5	284	45,78	17,61	0	28,17
1850	13	4	293	44,37	13,65	0	30,72
1851	15	6	302	49,67	19,87	90,91	29,8
1852	9	6	305	29,51	19,67	0	9,84
1853	16	5	316	50,63	15,82	0	34,81
1854	13	3	326	39,88	9,20	0	30,68
1855	15	17	324	46,3	52,47	230,77	-6,17
1856	12	17	319	37,62	53,29	142,86	-15,67
1857	15	12	322	46,58	37,27	133,33	9,32
1858	15	7	330	45,46	21,21	226,42	24,24
1859	19	21	328	57,92	64,02	266,67	-6,1
1860	13	6	335	38,81	17,91	92,31	20,9
1861	26	7	354	73,45	19,77	454,55	53,67
1862	20	15	359	55,71	41,78	118,42	13,93
1863	28	8	379	73,88	21,11	206,9	52,77
1864	15	9	385	38,96	23,38	0	15,58
1865	23	10	398	57,79	25,13	244,9	32,66
1866	13	12	399	32,58	30,08	0	2,51
1867	22	5	416	52,89	12,02	136,36	40,87
1868	22	8	430	51,16	18,6	111,11	32,56
1869	16	14	432	37,04	32,41	150	4,63
1871	22	8	446	49,33	17,94	195,65	31,39
1872	12	20	438	27,4	45,66	394,74	-18,27
1873	32	22	448	71,43	49,11	102,27	22,32
1874	28	16	460	60,87	34,78	121,62	26,09
1875	23	6	477	48,22	12,58	193,55	35,64
1876	35	9	503	69,58	17,89	123,3	51,69
1877	19	21	501	37,92	41,92	130,44	-3,99
1878	25	9	517	48,36	17,41	138,46	30,95

Закінчення табл. 1

Рік	Кількість народжених	Кількість померлих	Загальна чисельність населення	Загальний коефіцієнт народжуваності, ‰	Загальний коефіцієнт смертності, ‰	Коефіцієнт дитячої смертності, ‰ ¹	Загальний коефіцієнт природного приросту, ‰
1879	20	8	529	37,81	15,12	104,65	22,68
1880	33	11	551	59,89	19,96	205,48	39,93
1881	20	16	555	36,04	28,83	187,5	7,21
1882	38	18	575	66,09	31,3	326,1	34,78
1883	27	29	572	47,20	50,7	134,83	-3,5
1884	31	7	596	52,01	11,75	253,01	40,27
1885	26	11	611	42,55	18		24,55
1892	14	8	600	23,33	13,33		10
1893	8	2	606	13,20	3,3		9,9
1894	9	3	612	14,71	4,9		9,8
1895	10	4	618	16,18	6,47		9,71
1896	10	4	624	16,03	6,41		9,62
1897	12	5,4	630	19,05	8,57		10,48
1898	16	9,4	637	25,12	14,76		10,36
1899	10	3,4	643	15,55	5,3		10,26
1900	29	22,4	650	44,62	34,46		10,15
1901	21	14,4	656	32,01	21,95		10,06
1902	26	19,4	663	39,22	29,26		9,96
1903	48	24	687	69,87	34,93		34,93
1904	38	21	704	53,98	29,83	217,74	24,15
1905	41	18	727	56,4	24,76	75	31,64
1906	32	14	745	42,95	18,79	200	24,16
1907	52	21	776	67,01	27,06	110,29	39,95
1908	31	24	783	39,59	30,65	184,21	8,94
1909	39	14	808	48,27	17,33	110,1	30,94
1910	39	15	832	46,86	18,03	102,56	28,85
1911	37	18	851	43,48	21,15	345,13	22,33
1912	43	14	880	48,86	15,91	170,73	32,95
1913	36	20	896	40,18	22,32	130,43	17,86
1914	40	32	912	43,86	35,09	206,9	8,77

Надійшла до редколегії 28.12.2012